

Motion

1980/81:424

av Lars Werner m. fl.
om svenskt agerande mot militärregimen i Turkiet

I september 1980 övertog militären makten i Turkiet. Kuppen hade föregåtts av en lång period av inrikespolitiska motsättningar och strider, samtidigt som Turkiets ekonomiska läge gradvis försämrats. Dessa förhållanden har sin grund i den ekonomiska krisen i de kapitalistiska ekonomierna med stigande oljepriser och andra faktorer som pådrivande orsaker.

Men det vore en alltför enkel beskrivning att enbart hänvisa till dessa fakta. Demokratin i Turkiet har alltid suttit trängt, och något verkligt inflytande från den stora massan av befolkningen via parlamentariska församlingar och andra sammanslutningar har aldrig kommit till stånd. Militären har behållit ett stort inflytande över politiken, oavsett vilka regeringar som suttit vid makten, och också vid flera tillfällen satt det demokratiska systemet ur spel.

Anslutningen till NATO med ökade krav på militär upprustning av Turkiet för att försvara NATO:s sydflank har inte förbättrat denna situation. Ockupationen av Cypern, en aktion uteslutande igångsatt för att säkra en bas åt NATO i östra Medelhavet, måste också ses i detta sammanhang. Den har kostat Turkiet stora utgifter, som förvärrat landets ekonomiska situation och gett militärledningen ökad makt.

Kuppen den 12 september 1980 var således en följd av en långvarig politisk och militär utveckling. Den var också väntad och omtalad flera månader innan den inträffade. Vad som är förvånande är att den, när den verkligen genomfördes, bedömdes och betraktades på ett sätt som tillgängliga fakta på intet sätt gav något underlag för.

I den svenska pressen – som vanligt en okritisk eftersägare till de stora, västliga nyhetsbyråerna – framställdes juntan och dess ledare närmast som den turkiska nationens räddare ur kaos och förfall.

Mönstret känns igen från tidigare perioder och kan inte annat än väcka förstämning. General Evren, kuppledaren, sades slå hårt mot vad som kallades höger- och vänsterterrorism. Han skulle således stå för demokratis försvar och tillvarata den breda majoritetens intressen. Inget påstående kan vara mera grundfalskt än detta. Ty vad har karakteriserat den turkiska militärjuntas politik under de månader den hittills suttit vid makten?

Alla hårda och repressiva åtgärder har riktats mot vänstern och de demokratiska och framstegsvänliga krafter som finns inom dess organisationer, medan högern och högerkrafterna sluppit undan och tillåts verka fritt, också i ledande positioner och inom juntan själv.

Av Turkiets två fackföreningsrörelser förbjöds omedelbart den mest

progressiva, DISK, medan den "gula", USA-vänliga Türk-is fick fortsätta att arbeta. Hela ledningen för DISK arresterades. Strejker förbjöds. Över 1 000 fackliga ledare arresterades över hela landet och de sitter fortfarande fängslade. Många har utsatts för tortyr. Dödsstraff har återinförts, och åtminstone fyra avrättningar har genomförts, medan tiotals andra väntar på att dömas till avrättning. Censur och förbud mot för juntan obehaglig litteratur har genomförts. Bokbål har ordnats.

Den nya ekonomiska politiken som påbörjades under Demirels högerregering genomförs hårdhänt. Den innebär fritt fram för de stora internationella bolagens investeringar, uppbrytning av statsföretag och statsmonopol, nedpressning av löner och höjda priser på basvaror. Det är en politik helt i Milton Friedmans anda och välkänd till sina effekter från Chile och andra länder, där den genomförts tidigare.

Detta är endast några få exempel, men de visar klart den turkiska militärjuntans verkliga karaktär. Mot denna reaktionära regim måste alla demokratiska krafter protestera så att dess maktperiod blir så kort som möjligt.

Den svenska regeringens attityd har inte varit helt entydig. Den har visserligen uttalat att det inte kan accepteras att en fritt vald regering ersätts av en militärdiktatur. Å andra sidan har den varit återhållsam i sin kritik och delvis anammat de i massmedia framförda åsikterna att juntan "räddat" Turkiet från en ännu värre utveckling.

Det bör inte råda någon tveksamhet från svensk sida, när det gäller att bedöma och fördöma militärdiktaturen i Turkiet.

En jämförelse mellan denna kupp och översternas kupp i Grekland 1967 ligger nära till hands. Då reagerade Sverige mycket snabbt och bestämt, kallade hem sin ambassadör och drog upp frågan i Europarådet. Det är i princip ingen skillnad på dessa båda militärkupper. Skillnaden ligger kanske i att USA tog avstånd från kuppen i Grekland, åtminstone officiellt, medan något sådant avståndstagande visavi generalerna i Turkiet inte hörts av.

Sverige bör vidta alla möjliga åtgärder för att fördöma och isolera juntan i Turkiet. Den är inte opåverkbar, varken när det gäller internationella opinionsyttringar eller ekonomiska åtgärder. Sverige bör sträva efter att aktualisera frågan i FN, Europarådet och andra församlingar. Det finns också möjligheter att direkt utöva ekonomiska påtryckningar. Sverige har beviljat krediter till Turkiet och nya kan bli aktuella. Dessa förhållanden kan och bör utnyttjas för att sätta all möjlig press på makthavarna i Turkiet.

Mot bakgrund av det ovan framförda föreslås

1. att riksdagen hos regeringen hemställer att situationen i Turkiet förs fram i FN, Europarådet och andra internationella församlingar.

2. att riksdagen hos regeringen begär att den vidtar alla möjliga ekonomiska åtgärder för att försvaga militärjuntan i Turkiet.

Stockholm den 19 januari 1981

LARS WERNER (vpk)

EIVOR MARKLUND (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

EVA HJELMSTRÖM (vpk)

C.-H. HERMANSSON (vpk)

BERTIL MÅBRINK (vpk)

●SWALD SÖDERQVIST (vpk)